

ناز قلم و ضرب المثل

qælæmin nazi o zærbolmæsæli

خوشنویسی و شعر

محمد ابراهیم سهرابی (مجد)

سرشناسه	: سهرابی، محمدابراهیم، ۱۳۳۴-
عنوان و نام پدیدآور	: قلمین نازی و ضرب المثلی: ناز قلم و ضرب المثل ها/محمدابراهیم سهرابی.
مشخصات نشر	: سمنان: آبرخ، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۵ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۷۰۵-۱-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: اشعار آوانگاری شده است.
عنوان گز	: ناز قلم و ضرب المثل ها.
موضوع	: شعر سمنانی -- قرن ۱۴
موضوع	: Semnani poetry -- 20th century
موضوع	: شعر سمنانی -- قرن ۱۴. -- ترجمه شده به فارسی
موضوع	: Semnani poetry -- 20th centry -- Translations into Persian
رده بندی کنگر	: PIR۳۷۷۹
رده بندی دیویی	: ۸۶۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۶ ۷۷۲

انتشارات آرا

قلمین نازی و ضرب المثل ها

طراح جلد: محمد سهرابی

طراح گرافیک و صفحه آرا: بهناز لاهوتی

آوانگاری: علی سهرابی

نوبت چاپ: اول/ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۷۰۵-۱-۳

ISBN:978-600-99705-1-3

فهرست

۱۳	 مقدمه
۱۵	 پیشگفتار
۱۷	 آوانویسی
۱۹	 فاعلی نازی و ضَرْبُ المَثَلی
۲۱	 هَمَا دکنه - سَاب
۲۲	 تَل تَتی که، سَرین دَم
۲۳	 هَنَوَه تَتین آره سُوگ
۲۴	 اَشُر مگی بَحْسَن، ژو بار تَه
۲۵	 اشتبا مرگرده
۲۶	 شیشه بار دارین
۲۷	 بَر پی بیمن، دزار پی بشین
۲۸	 تَه دَسْتی دَبَسْتَن و مو پَه
۲۹	 دیگ دیگی رَه مایه تَه کینه سیائه
۳۰	 چلا بمرچی، آره مچرخه
۳۱	 میش مکه مایه الله مو پَشتی
۳۲	 میش مکه مایه الله مو پَشتی
۳۳	 اَشُر با باری هیموازنه
۳۴	 ای تَه با، تَه ماه دیمی دلی تنجا
۳۵	 بَخوردش اُو هَم دیم واخوردش
۳۶	 تَرشی تا اُو نَدِپچی تَنده

- ۳۷ هر چی ما تره، او مایه بدوش
- ۳۸ ای کسی ره بر کو تره تو کره!
- ۳۹ میش ژو کینه پی بلغور منجه
- ۴۰ میش ژو کینه پی بلغور منجه
- ۴۱ سیل کرگه، اسبی مرغنه؟
- ۴۲ آگه چر دس گیره، صه نفرن کتکی محوره
- ۴۳ گا هشتن شاخ مینه، شوچر مشو
- ۴۴ گا هشتن ماخی مینه، شوچر مشو
- ۴۵ گا هشتن شاخی مینه، شوچر مشو
- ۴۶ تاریکی مشته، روشنی مینه
- ۴۷ خنده دسپاچه کرچش
- ۴۸ خنده دسپاچه کرچش
- ۴۹ حساب حسابنه، کاکا برادر
- ۵۰ حساب حسابنه، کاکا برادر
- ۵۱ دنیا او بیره، ژو خو میره
- ۵۲ دنیا او بیره، ژو خو میره
- ۵۳ دزاری پی گردی مریژییه، ژو پی مریژییه
- ۵۴ ته آتشی پی گرم منابین، ته دی هما خفه کرچی
- ۵۵ پیغم بوسا منبو
- ۵۶ منارزن تمدینه آفتو کره
- ۵۷ هما گاهشت مناده، ماشالا ژین چره!
- ۵۸ راست بشتی نکا، بکته لقه ته خزه مندن

- ۵۹ راست بشتی نکا، بکته لَهه ته خره مندَه
- ۶۰ بُند اُووین بیرچی
- ۶۱ عُمری هاگه ویری ییئی
- ۶۲ تا بَشو ته گا بَره، هَما گورا بَره چی
- ۶۳ شیطن نَر دَلَه جلدی شیچی
- ۶۴ کی سادس؟ کی هاگیچی؟
- ۶۵ جوشی نَکروا تَست مُسکیه
- ۶۶ قُدقده کرگین مَر مُسئ
- ۶۷ آگه کَفی دَستی می دره، بُو ژ
- ۶۸ بَشو سُرْمه دَکره، کور مکره
- ۶۹ مگه اسبه ته دنباله کرچی
- ۷۰ میش و رووا ای جا اُو ماخوَرَن
- ۷۱ میخ طویلَه رَه باتن چقد مَشَه؟ باتش مو پَسکوب جَکره
- ۷۲ هر کین اسبی ریشَه، ته پییر خویشَه؟
- ۷۳ میوونی دو سُونگَن آرد مگیره
- ۷۴ گلی کَلا بکته، کوری عَصا
- ۷۵ نَه مشید ته دا، نَه مشید ته پی هات
- ۷۶ با چُسَنه خوری رَه کسی حاجی مَنبو
- ۷۷ واژاری وَچَه و نازَه شیشَه؟
- ۷۸ میوَنه خورَه، کنازَه نشین
- ۷۹ هر کین تیف، ژو رُنَجینه شَرینه
- ۸۰ هر کین تیف، ژو رُنَجینه شَرینه

- ۸۱ نَه كِيَنَه دَاَرِه نَه مَرگوژَا
- ۸۲ هَمَتُون مَر دَمگَزِه، هَمَا كَرَزَه مَوَلَا
- ۸۳ هَنَه آرد آَرَه اَشْتَه، تَقَرَه سُونگَسَر
- ۸۴ هَفَت كِيِيَه اَي دِيگچَا كَرچَش
- ۸۵ شَخَالَه هُشْتُن سَايَه پِي مَتَرَسَه
- ۸۶ بَرَه جِيكَن كَلَه بَرَه تَاَزَه تَر بِيِيچِي
- ۸۷ هَم كَفگِير تَم دِيگِي گَنه چِي
- ۸۸ خُده لَت بَه لَت م وَنچِي
- ۸۹ خُنكَه كَلِيَن پِي نَوَن بَرِيَر مَنَه
- ۹۰ عَلِي نُوچَه خَلَوَا وَ بِيِيَشَه گَ...
- ۹۱ دُزْدِي مَاكِرَه، مَنَبَر مَسَارَه!
- ۹۲ خُدا اَي سِيْلِي بَرَسَنَه، گُنْدِي بَرَا
- ۹۳ خُدا اَي عَقْلِي تَه دَه، اَي پِيْلِي مَو
- ۹۴ خَلَا وَرَاشِيَن، گُنْدِي پَه مَبُو
- ۹۵ پِيَل جِيرِيَنگِي، دُوشُو كَلَا هُورَقِي
- ۹۶ خَر اَي دَفَه، خُرْمَه دَمِيَزَه
- ۹۷ بَر هَمِيَشَه دِيِي اَي پَاشَنَه مَنچَرخَه
- ۹۸ هَمَا اسْتَرَا لُؤَوَه اَي بُونِي كِيچِي
- ۹۹ هُؤُلِي خَلِيْمِي دَلَه دِيگِي كِيچِي
- ۱۰۰ مَحْت نَسَاچَه، كُور دَم نِيِيَسْتَه
- ۱۰۱ بَرِيَن خِيَن بَدِيَا، هِنْدِي قِيَامَت
- ۱۰۲ شَاهِي اَسِي رَه بَاچَش يَابُو!

- جلووی خَرین تہ سووآر مَنکرن، پشی خَرین سووآر نَبا ۱۰۳
- چہ علی با چہ عُمر مسوزیا ۱۰۴
- ہر کین نیم مَن واش تہ پی ویشتری دارہ، ژورہ دنکا ۱۰۵
- خریر مبو، آروونی مشو ۱۰۶
- گوشت ناخچی پی سیوا منابو ۱۰۷
- میلک رو تئی پاپی منمرہ ۱۰۸
- بُخُس نو شُرہ دران ۱۰۹
- بُخُس کو شو دران ۱۱۰
- گیوون پاشنہ ورج ۱۱۱
- گوشی مُفتی گیر اورچش ۱۱۲
- لالی زُن ژو پیئہ و مہ مزوئن ۱۱۳
- خیلی کینہ مگی دیی نیم مَن سیا پیلی اند ۱۱۴
- مگہ کرگین مو دَستی شاخ بوکواچی؟ ۱۱۵
- مگہ کرگین مو دَستی شاخ بوکواچی؟ ۱۱۶
- اُووی پاکی ژو دَست کردش ۱۱۷
- گوش بقمہ، ونییہ نقمہ ۱۱۸
- مورہ اُو مَنبو، ترہ نون مبو ۱۱۹
- سیعہ کلہ اندہ، دُزد باخبر مبو ۱۲۰
- میشی چُرینہ مَنبو آرہ بچارخند ۱۲۱
- روئنہ باشن تہ گی دَرُمَنہ، خاکہ دیم کردش ۱۲۲
- جئین نون و شَنگولی، صَدری ورنجی آمپولی ۱۲۳
- جئی ژو کینہ شیچن ۱۲۴

- جَتّی ژو کینه شیچن ۱۲۳
- جَتّی پئی بُندی فائیده نداره ۱۲۶
- جَتّی پئی بُندی فائیده نداره ۱۲۷
- اُشتری رَه باشن چَره کَج دچُر؟ باتش مو کُجه راسته؟ ۱۲۸
- هَر یَ برش بن، لوگه کردش ۱۲۹
- رَبییه رَوته بدش ۱۳۰
- دَرزنه هُشتن - وِ بِن گالدوَره دیگرون ۱۳۱
- روا مَضَن اِلا مِش مَنره ۱۳۲
- ژو عَقْل ژو دَل مِش دَره ۱۳۳
- ان ایامزاده کور نکره شن مناد ۱۳۴
- گا چرخ منجه، چرخ نالش ماکره ۱۳۵
- مُزَنبِل یَزیدی دَس کچی ۱۳۶
- نانا بوکوتندیُن ۱۳۷
- مو پیره دمی بَری کییه شیرِه ۱۳۸
- کییه پُری دُشمَنی بو، خالی بُو ۱۳۹
- جا تَره وَچه دنییه ۱۴۰
- جا تَره وَچه دنییه ۱۴۱
- ای مُرغنه که انقده قُدُد نداره ۱۴۲
- خرابه حَوم چل جُومَه داری مَنگی ۱۴۳
- هالا مه منبو، عامی بَبه ۱۴۴
- هَما مَنشورنِین مَنبو ۱۴۵

مقدمه

باسم تعالی
خور از سر که تاج سر آفرینش است دوران هیچ سلطنتی جاودانه نیست
مرد هنر:

وقتی که وجود آدمی، سرشته از هنر باشد آن هم از نوع عالی انسانی آن، اگر هم زمینه مساعد نباشد، روز آن هرچند دیر اما قطعی است چرا که فیضان نبوغ نمی‌تواند که نترسد و جاوده نگردد. نکته جالب‌توجه و در خور تأمل اینجاست که به طور معمول بین این مودها و جاهه‌ها، تناسب و سنخیتی هست که نمونه‌هایش در عرصه هنر کم نیست. به عنوان مثال، بر عارف و عامی پوشیده نیست که استاد «شجریان»، در آواز، سرآمد بی‌بدیل و در عرصه خوشنویسی مایه افتخار و در جمع قاریان نیز زبانزد و کم‌نظیر است و علاوه بر آن دستی هم در ادبیات دارد؛ زنده یاد «ناصر فرهنگ‌فر» هم بداهه‌نواز کم‌نظیر تنبک با سروده‌هایی از شعرهای زیبا از نوع کلاسیک آن است. چنین نمونه‌هایی البته کم نیست و بعید هم نمی‌نماید. به همین سبب نگارنده در شرف تألیف می‌شود اگر آقای سهرابی خوشنویس و نیکونگار، شعری هم زمزمه کند. آن هم از نوع دوبیتی‌هایی که با مثل‌های حکیمانه و عبرت‌آموز همراه باشد.

دوبیتی از قالب‌های سنتی و دیرین شعر فارسی است که علی‌مضامینی عشقی و عاطفی دارد به ویژه از نوع محلی آن، نظیر آنچه در شعرهای تشنین و احساس‌برانگیز «بابا طاهر» پیداست که البته به لهجه لری بوده است که به تدریج و در گذر زمان به فارسی بسیار نزدیکش کرده‌اند و دیگر، دوبیتی‌های «ملا پریشان کرمانشاهی» و «زائر محمدعلی» شهره به «فایز دشتستانی» و نیز چارپاره‌هایی که سخنوران عصر ما سروده‌اند که نوع موفق آن را می‌توان در سروده‌های زنده‌یاد «قیصر امین‌پور» دید و نیز دیگرانی که این بار عاطفی را به دوش همت و ذوق خود به مقصد برده‌اند.

نکته قابل توجه در دوبیتی‌های محلی و گویش‌های منطقه‌ای، بحث اوزان عروضی است، که برخی مصراع‌ها و ابیات مانند شعر فارسی تابع قواعد عروضی نیست که به تصریح استاد فقید دکتر خانلری: «شعر عامیانه از روی قواعد دیگری جز عروض، منظوم می گردد. بنابراین باید در پی کشف این قواعد بود.» و نباید تظاهرات هنری گذشتگان را با معیارهای کنونی سنجید و بارقه‌های هنری و حکمی آنان را به طوفان قیاس از خود سپرد.

فتر حاضر، شامل ۱۲۵ دوبیتی به زبان یا گویش محلی سمنانی است با ترجمه‌ی درست و گویا و ساده‌ی فارسی، با استفاده از صنعت «درج» جهت آوردن مثل‌های حکیمانه و درس آموز. رایج در زبان سمنانی و اگرچه برخی مثال‌ها درون‌مایه‌ی «هزل»ی ارد امیر در همان مضمون نیز نکته‌آموزی خود را داراست. از طرفی، هزل یک زبان و فرهنگ خاصی توان به تیغ سانسور و حذف سپرد، که فرهنگ یک قوم، شامل تمامی هنرها، دانش‌ها، سنن و باورهای است که اهل بدان تربیت یافته و از هزل‌ها به جد و از هزل‌ها به خوبی و نژادگی رسیده است.

نگارنده با طیب خاطر، از آنکه این دفتر را از ابتدا تا انتها خواند و نکته برگرفت و درس آموخت، به خود می‌بالد و از سراینده‌ی آن بسی سپاس دارد بدان امید که این گونه اثر و آثارش طرزی فاخر استمرار یابد.

منصور فرزاملی‌راد

پنجم مرداد ۱۳۹۸ سمنان